

ਚਲੁ ਰੇ ਬੈਕੰਠ ਤੁਝਹਿ ਲੇ ਤਾਰਉ

ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ॥

ਦੇਇ ਮੁਹਾਰ ਲਗਾਮੁ ਪਹਿਰਾਵਉ॥ ਸਗਲ ਤ ਜੀਨੁ ਗਗਨ ਦਉਰਾਵਉ॥੧॥

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ, ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ, ਪੰਨਾ ੩੨੯ ਤੇ ਦਰਜ ਹੈ। ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ, ਇਕ ਵਖਰੀ, ਉਚੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਵੱਸਥਾ ਤੇ, ਖਾਸ ਮੌਜ ਵਿਚ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਮਾਨਾਂਤਰ, ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਗੁਝੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜੋ ਹੋਰ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਿਲਨੇ ਬਹੁਤ ਔਖੇ ਹਨ।

- - ਆਪ ਜੀ ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਰੂਪ ਘੋੜੇ ਨੂੰ, ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਤੇ ਸੰਸਾਰਿਕਤਾ ਤੋਂ ਛੱਡਵਾ ਕੇ, ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਲਗਨ ਦੀ ਲਗਾਮ ਪਾਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਾਲ ਬਣ ਆਉਣ ਰੂਪੀ, ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਕਾਠੀ ਪਾ ਕੇ, ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਗਗਨ ਵਿਚ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦੇਸ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਲਵਾਂਦਾ ਹਾਂ।੧।

ਇਹੀ ਸਾਧੂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਧੂ, ਦੁਨਿਆਵੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰਕਤਾ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਹੋੜ ਕੇ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦੇਸ ਦਾ ਭੇਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ, ਉਸ ਦੇ ਦਸੇ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ, ਇਸ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲਣ ਦੌਰਾਨ ਟੇਢਾ ਮੇਢਾ ਚਲੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਸਿਧੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਤੋਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਧੂ ਵਲੋਂ, ਸਿਧੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਤੋਰਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ, ਇਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਭਗਤ ਜਨ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਨਾ ਤਾਂ ਰਾਹ ਦੀ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਦਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਅਧਿਆਤਮ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲਣ ਲਈ ਸੰਸਾਰਕਤਾ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤਾਂ ਤੋੜਣੇ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ, ਪੰਨਾ ੬੫੭ ਤੇ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੀ ਫੁਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 'ਜੇ ਤੂੰ, ਦੁਨੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਟੰਬ, ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਲਏਂ ਤਾਂ ਉਹ ਬੇਢੀ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੀ ਆ ਬਹੁੜੇਗਾ' - 'ਲੋਗ ਕੁਟੰਬ ਸਭਹੁ ਤੇ ਤੋਰੈ ਤਉ ਆਪਨ ਬੇਢੀ ਆਵੈ ਹੋ॥' ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ, ਉਸ ਨੂੰ ਧਿਆਉਣ ਨਾਲ ਮਿਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ, ੩੭੧ ਪੰਨੇ ਤੇ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ - 'ਮੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਛੋਡਿ ਪ੍ਰਭ ਤੁਹੀ ਧਿਆਇਆ॥' ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਰਸਾਂ-ਕਸਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ - 'ਇਹ ਰਸੁ ਛਾਡੇ ਉਹ ਰਸੁ ਆਵਾ॥', ਪੰਨਾ ੩੪੨.

ਮਹਾਤਮਾ ਜੀਸਸ ਨੇ ਵੀ ਬਾਈਬਲ (ਨਵੇਂ ਨੇਮ) ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 'ਮੈਂ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਣ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਤੋੜਣ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਪਿਉ ਨੂੰ ਧੀ ਤੋਂ, ਪੁਤਰ ਨੂੰ ਮਾਂ ਤੋਂ, ਪਤੀ ਨੂੰ ਪਤਨੀ ਤੋਂ...।', Mat.10:34-35, ਭਾਵ, ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਤੇ ਸੰਸਾਰਿਕਤਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੰਧਨ ਤੋੜਨ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਇਹ ਤੱਥ, ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ, ਬਹੁਤ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਪਨੈ ਬੀਚਾਰਿ ਅਸਵਾਰੀ ਕੀਜੈ॥ ਸਹਜ ਕੈ ਪਾਵੜੈ ਪਗੁ ਧਰਿ ਲੀਜੈ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

- - ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵਾਰੀ ਕਰੋ। ਆਪਣੀ ਅਕਲ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰਖ ਕੇ, ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਸੰਸਾਰਿਕਤਾ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ, ਸਹਜ ਦੀ ਅਵੱਸਥਾ ਰੂਪੀ ਘੋੜੇ ਦੀ ਰਕਾਬ ਵਿਚ ਪੈਰ ਰਖੋ ਅਤੇ...।੧।ਰਹਾਉ।

ਚਲੁ ਰੇ ਬੈਕੁੰਠ ਤੁਝਹਿ ਲੇ ਤਾਰਉ॥ ਹਿਚਹਿ ਤ ਪ੍ਰੇਮ ਕੈ ਚਾਬੁਕ ਮਾਰਉ॥੨॥

- - ਚਲ ਸਤਸੰਗਣ ਸਖੀਏ! ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਘੋੜੇ ਤੇ ਬੈਠ, ਤੈਨੂੰ ਬੈਕੁੰਠ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਵਾ ਲਿਆਵਾਂ। ਭਾਵ, ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ, ਉਸ ਦੇ ਕਹੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਰ। ਜੇ ਰਾਹ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਅੜੀ ਕੀਤੀਓਈ ਜਾਂ ਪਿਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਈ, ਭਾਵ, ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਮੋਹ ਜਾਂ ਸੰਸਾਰਿਕਤਾ ਨੂੰ, ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਈ ਤਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਚਾਬੁਕ ਮਾਰਾਂਗਾ ਈ, ਭਾਵ, ਇਸ ਰਾਹ ਤੇ ਮੇਰੇ ਆਖੇ ਲਗਣਾ ਪਏਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ.....! ੨। ...ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਜਾਏਂਗੀ। ਭਾਵ, ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲਣ ਲਈ, ਮਹਾਤਮਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਤਾਂ ਲਗਣਾ ਹੀ ਪਏਗਾ। ਪੂਰਣ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ, ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ 'ਮੈਂ' ਹੈ, ਤਦ ਤਕ 'ਤੂੰ' ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ 'ਮੈਂ' ਮੁਕ ਗਈ ਤਾਂ ਸਭ 'ਤੂੰ' ਹੀ 'ਤੂੰ' ਹੋ ਗਿਆ, ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਹੀ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਇੰਝ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਤੇਰੇ ਤੇ ਪਤੀਜ ਗਿਆ ਹੈ', ਜਿਵੇਂ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ, ਪੰਨਾ ੩੩੯ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ - 'ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੁਮ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੁਮ ਹੁ ਹਮ ਨਾਹੀ॥ ਅਬ ਹਮ ਤੁਮ ਏਕ ਭਏ ਹਹਿ ਏਕੈ ਦੇਖਤ ਮਨੁ ਪਤੀਆਹੀ॥' ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ - 'ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂ ਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ॥', ਪੰਨਾ ੬੫੭.

ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਆਪਣੀ ਅਕਲ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ, ਤਦ ਤਕ ਰੱਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗੀ, ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਧ, ਭਾਵ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ - 'ਜਬ ਬੁਧਿ ਹੋਤੀ ਤਬ ਬਲੁ ਕੈਸਾ ਅਬ ਬੁਧਿ ਬਲੁ ਨ ਖਟਾਈ॥ ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਬੁਧਿ ਹਰਿ ਲਈ ਮੇਰੀ ਬੁਧਿ ਬਦਲੀ ਸਿਧਿ ਪਾਈ॥', ਪੰਨਾ ੩੩੯.

ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਪੰਕਤੀ ਪਰਥਾਇੰ, ਕਿਸੇ ਮਹਾਤਮਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਸਨ ਕਿ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ, ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਬਚੇ ਵਾਂਙ ਹੋਵੇ, ਬੰਦਰ ਦੇ ਬਚੇ ਵਾਂਙ ਜਫ਼ਾ ਨਹੀਂ।

ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਭਲੇ ਅਸਵਾਰਾ॥ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਤੇ ਰਹਿ ਨਿਰਾਰਾ॥੩॥੩੧॥

- - ਪਰ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੈਕੁੰਠ ਨੂੰ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਉਹੀ ਚੰਗਾ ਸਵਾਰ, ਸਵਾਰੀ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ....ਜੇ, ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ, ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਸਾਮੀ (ਪਛਮੀ), ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਰਹੇ, ਭਾਵ, ਮੈਨੂੰ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਤੇਲੇ, ਭਾਵ, ਜਾਂ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੋਂ ਸਮਝ ਕੇ ਰਾਹ ਫ਼ੜੇ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚਲੇ।੩।੩੧।

ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਖੇ ਲਗਣ ਲਈ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਵੇਦ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣੀ। ਅਧਿਆਤਮ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਸਾਂਚੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਦੇ ਵੀ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨਾਲ ਤੋਲਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮੁਰਦਾ ਖਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ, ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ, ਪੰਨਾ ੨੭੨ ਤੇ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ - 'ਸਾਧ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਦ ਨ ਜਾਨੈ॥' ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਡਿਆਈ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ, ਟੀਕੇ ਸਹਿਤ ਵੀ, ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ/ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਦੀ ਕੀ ਮੌਜ ਹੈ, ਕੀ ਅਨੰਦ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਕੇ, ਦਸ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵਡਿਆਈ ਤਾਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਵੇਖੀ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ - 'ਕਬੀਰ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਮਉਜ ਕੇ ਕਹਿ ਕੈਸੇ ਉਨਮਾਨ॥ ਕਹਿਬੇ ਕਉ ਸੋਭਾ ਨਹੀ

ਦੇਖਾ ਹੀ ਪਰਵਾਨੁ॥', ਪੰਨਾ ੧੩੭੦. ਇਹ ਅਨੰਦ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ, ਬੈਕੁੰਠ ਦਾ ਸੁਖ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਧੂ ਦੀ ਇਕ ਪਲਕ ਝਪਕਣ ਜਿਤਨੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਸੁਖ ਕਰੋੜਾਂ ਬੈਕੁੰਠਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - 'ਏਕ ਪਲਕ ਸੁਖ ਸਾਧ ਸਮਾਗਮ ਕੋਟਿ ਬੈਕੁੰਠਹ ਪਾਂਏ॥', ਪੰਨਾ ੧੨੦੮. ਇਹ ਬਚਨ ਹਰ ਕਾਲ ਵਿਚ ਸਤਿ ਹਨ, ਅਜ ਵੀ ਸਤਿ ਹਨ। ਬਾਣੀ ਸਮਝਣ ਲਈ ਵੀ ਤਾਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ਼ਾਰੇ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਇਸੇ ਲਈ ਭੇਦ, ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਬੁਝਣ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ - 'ਵੇਦ ਕਹਹਿ ਵਖਿਆਣ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਵਣਾ॥ ਪੜਿਐ ਨਾਹੀ ਭੇਦ ਬੁਝਿਐ ਪਾਵਣਾ॥', ਪੰਨਾ ੧੪੮. ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ, ਨਿਰੇ ਪਾਠ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਸੇ ਸੰਸਾਰਿਕ ਆਚਾਰ ਵਿਉਹਾਰ ਨਾਲ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ, ਮਸਤਕ ਤੇ ਹਥ ਰਖਣ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - 'ਜੇਤੀ ਸਿਆਨਪ ਕਰਮ ਹਉ ਕੀਏ ਤੇਤੇ ਬੰਧ ਪਰੇ॥ ਜਉ ਸਾਧੂ ਕਰੁ ਮਸਤਕਿ ਧਰਿਓ ਤਬ ਹਮ ਮੁਕਤ ਭਏ॥'

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੀ ਮਹਾਤਮਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ, ਪਿਛਲੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵਿਚਰਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਪ ਹੀ 'ਹਾਜੁਰ ਨਾਜੁਰ ਵੇਦ ਕਿਤਾਬਾ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਗ੍ਰੰਥ ਫੁਟਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਖੁਦ, ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹੀ ਜੁਆਬ ਹੈ - 'ਬੇਦੁ ਬਡਾ ਕਿ ਜਹਾਂ ਤੇ ਆਇਆ॥' ਪੰਨਾ ੩੩੧. ਭਾਵ, ਕਰਤਾ ਵਡਾ ਹੈ, ਕਿਰਤ ਨਹੀਂ। ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਅਤੇ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਸਾਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਖਹਿਬੜਣ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਅਫਸੋਸ, ਦੁਨੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛੇ ਲੜਦੀ ਹੈ, ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਪਕੜਦੀ। ਚਾਨਣ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀ। ਮਹਾਤਮਾਂ ਨੂੰ, ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਫਿਰ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓ ਚਾਨਣ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਬਚਨ ਹਨ - 'ਬੇਦ ਗਿਰੰਥ ਗੁਰ ਹਟਿ ਹੈ ਜਿਸੁ ਲਗਿ ਭਵਜਲ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਾ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝੁ ਨ ਬੁਝੀਐ ਜਿਚਰੁ ਧਰੇ ਨ ਪ੍ਰਭੁ ਅਵਤਾਰਾ॥', ਭਾਵ, ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਹੱਟੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੋਂ ਨਾਮ ਦਾ ਸਉਦਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਲਗ ਕੇ ਭਵਜਲ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਦੁਨੀਆਂ, ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਫਿਰ ਭੁਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬੁਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਫਿਰ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਕੇ, ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ, ਆ ਕੇ ਸਮਝਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਾਕ ਹਨ - 'ਹਰਿ ਜੁਗਹ ਜੁਗੇ ਜੁਗ ਜੁਗਹ ਜੁਗੇ ਸਦ ਪੀੜੀ ਗੁਰੂ ਚਲੰਦੀ॥ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਪੀੜੀ ਚਲੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਜਿਨੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ॥', ਪੰਨਾ ੭੯. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਬਚਨ ਹਨ - 'ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਸਤਿਗੁਰ ਧਰੇ ਅਵਤਾਰੀ॥', ਵਾਰ ੧:੪੮. ਇਹ ਗੋੜ, Cycle ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੁਗਾਂ ਜੁਗਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਚਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚਲਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਜੇ ਸਿਰਫ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਚਾਨਣ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅਜ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਤੇ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਲਿਖਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, information ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਪਰ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਅਖਰੀ ਗਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਦਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ, personality ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਅਕਤੀਤਵ

ਵਾਲੀ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਅਸਰ, ਅਖਰੀ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਦੂਜੇ, ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਤਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹ ਲਈਏ, ਟੀਕੇ ਸਹਿਤ ਪੜ੍ਹ ਲਈਏ, ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਅਰਥ, ਆਖਰੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਸ਼ਾ, ਕਈ ਅਰਥ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜੋ ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਤੁਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਤ, ਸਾਧੂ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਦਾ ਲੜ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ, ਉਹੀ ਉੜਕਿ ਨੂੰ ਪੁਜਦੇ ਹਨ, ਇਹੀ ਪਰਮਾਰਥ ਹੈ। ਸਾਧੂ, ਮਹਾਤਮਾ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ, ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਕਲਾਸਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲਗਦੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲੈਕਚਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮਿਲਦੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਜੱਸ, ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਰਤਨ, ਅਮੋਲਕ ਵਸਤੂ, ਪਦਾਰਥ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਨੇ ਮਹਾਤਮਾ ਕੋਲ ਰਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਦੇ ਸਭ ਬਚਨ, ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰ ਕੇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਅਨੁਸਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਅਗੇ, ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਉਹ ਵਸਤ ਕਢ ਕੇ ਰਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਗੁਰਸਿਖ ਨੂੰ ਉਹ ਕੀਮਤੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਸੌਂਪ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ - 'ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੀਰਤਨ ਰਤਨ ਵਥੁ ਹਰਿ ਸਾਧੂ ਪਾਸਿ ਰਖੀਜੈ॥ ਜੋ ਬਚਨੁ ਗੁਰ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰ ਮਾਨੈ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਕਾਢਿ ਧਰੀਜੈ॥', ਪੰਨਾ ੧੩੨੬. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਵੀ ਅਨਮੋਲ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀਮਤੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਸੌਂਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰਖਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਉਹ ਕੀਮਤੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਦੇਣਾ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਵੰਡਿਆ ਜ਼ਰੂਰ, ਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਉਹੀ ਕਰ ਸਕੇ ਜਿਹੜੇ ਧੁਰ ਤੋਂ ਮਸਤਕ ਤੇ ਭਾਗ ਲੈ ਕੇ ਆਏ - 'ਗੁਰਿ ਦੀਨੀ ਬਸਤੁ ਕਬੀਰ ਕਉ ਲੇਵਹੁ ਬਸਤੁ ਸਮ੍ਹਾਰਿ॥.. ਕਬੀਰਿ ਦੀਈ ਸੰਸਾਰ ਕਉ ਲੀਨੀ ਜਿਸੁ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗੁ॥', ਪੰਨਾ ੯੭੦. ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰਾਮ ਨਾਮ ਦੀ ਵਸਤ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਹਦਾਇਤ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਸਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜਜ਼ਬ ਕਰ ਕੇ ਰਖਣਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਪਾਰਖੂ ਗਾਹਕ ਅਗੇ ਹੀ ਇਹ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਗਠ ਖੋਲਣਾ ਜੋ ਮਹਿੰਗਾ ਮੁਲ ਤਾਰਨ ਜੋਗਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਪਾਰਖੂ ਗਾਹਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਮੁਲ ਭਾਰਾ ਹੈ, ਮਹਿੰਗਾ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਮਨ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ - 'ਕਬੀਰ ਰਾਮ ਰਤਨੁ ਮੁਖੁ ਕੇਥਰੀ ਪਾਰਖ ਆਗੈ ਖੋਲਿ॥ ਕੋਈ ਆਇ ਮਿਲੈਗੋ ਗਾਹਕੀ ਲੇਗੋ ਮਹਗੇ ਮੋਲਿ॥', ਪੰਨਾ ੧੩੭੬. ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੀਤ ਰੂਪੀ ਕਿਰਪਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗਾ ਦਸਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਲ, ਆਪਣਾ ਮਨ ਅਰਪਣ ਕਰਨਾ ਹੈ - 'ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਜਿਨਿ ਘਟੈ॥ ਮੈ ਤਉ ਮੋਲਿ ਮਹਗੀ ਲਈ ਜੀਅ ਸਟੈ॥', ਪੰਨਾ ੬੯੪. ਸੋ ਇਹ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਭਗਤਾਂ ਪਾਸੋਂ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ - 'ਭਗਤਿ ਖਜਾਨਾ ਭਗਤਨ ਕਉ ਦੀਆ..॥', ਪੰਨਾ ੬੦੦. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੀ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ ਨਾਮ ਦਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਭਗਤਾਂ ਕੋਲ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦਾ ਗੇੜ, ਮੋਹ ਆਦਿਕ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਦੁਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਨਾਲ ਹੀ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ - 'ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਅਪਾਰੁ ਭਗਤਾ ਮਨਿ ਵਸੈ॥ ਜਨਮ ਮਰਣ ਮੋਹੁ ਦੁਖੁ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ ਨਸੈ॥', ਪੰਨਾ ੭੬੧. ਅਤੇ - 'ਜਿਨ ਕੇ ਚੋਲੇ ਰਤੜੇ ਪਿਆਰੇ ਕੰਤੁ ਤਿਨਾ ਕੈ ਪਾਸਿ॥', ਪੰਨਾ ੭੨੨. ਪਰ...

ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਮਾਨੂੰ...